## KİTAP TANITIMI/BOOK REVIEWS

Serap TOPRAK*

Yavuz Ercan, *Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Azınlık Sorunu-İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Kalan Sorunlar*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2011, XVI+656 s., ISBN 978-605-5592-42-1

Azınlık sorunu geçmişten günümüze güncelliğini koruyan ve her fırsatta Avrupalı devletler tarafından istismar edilen ülkemizin en önemli sorunlarındandır. Ne yazık ki Türk tarihçi ve araştırmacıları bu konu üzerinde çok fazla çalışma yapmamıştır. Yapılan çalışmalar ise, belgelere dayanmayan, yeterince tahlil edilmemiş, teknik ve dil yönünden zayıf çalışmalardır. Son yıllarda Ermeni meselesi nedeniyle bu konuda yapılan çalışmalarda artış olsa da, diğer Gayrimüslim topluluklar üzerine yeterli çalışma yapılmamış, konular derinlemesine incelenmemiştir. Oysaki Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze kalan pek çok sorun sırada beklemektedir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki millet kavramını anlamak dönemin siyasal, sosyal ve hukuki olaylarını değerlendirmek açısından son derece önemlidir. Bir İmparatorluğun mirasının paylaşımı devam ederken Azınlıklar üzerine yapılan çalışmaların yeterli olmaması büyük eksikliktir. Bilimsel çalışmaların kısa sürede artacağı umudu içerisindeyim.



Prof. Dr. Yavuz Ercan, büyük bir emek ve deneyimle yazdığı bu kitabın amacını *"ülkelerin haklılık mücadelesinde ve bunu dünya kamuoyuna kabul ettirmede önemli koşullardan biri de kendi toplumlarına, konuyla ilgili olarak doğru ve yeterli bilgi vermektir. Bu kitabın yazılmasının amacı da budur"* şeklinde açıklamaktadır. Gayrimüslimlerle ilgili çalışmalarda uzman olan Prof. Dr. Yavuz Ercan,

* Yrd. Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Siyasi Tarih Anabilim Dalı, soprak@mynet.com

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Tarih Profesörlüğünü ve Ankara Üniversitesi İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü'nü yıllarca başarıyla yürütmüş ve emekli olmasına rağmen, çalışmalarıyla ülkemize hâlâ hizmet etmektedir.

Çok uluslu bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e yansıyan pek çok sorun vardır. 19. Yüzyıl başından itibaren Gayrimüslim topluluklar isyan ederek ve Avrupalı Devletlerin de desteğini alarak ulus devlet olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti'nin dağılma döneminde büyük sorun olan Azınlık sorunu, Kurtuluş Savaşı sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun onay belgesi olan Lozan Barış Antlaşması'nda tam olarak çözülemeyince Cumhuriyet'in de en önemli sorunlarından biri olmuştur. Kitap günümüzde tartışması devam eden konuları bir bütünlük içinde ve anahatlarıyla anlatması bakımından çok önemlidir.

Karton kapak, 13.5 x 19.5 cm ebatında olan 656 sayfalık bu kitap, niceliği kadar niteliğiyle de önemli yer kaplamaktadır. Kitap, arşiv belgeleri ve araştırma eserlerden yararlanılarak objektif bir biçimde ele alınmıştır. Tarih araştırma yöntemlerini çok iyi bilen, bu konuda *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknik* kitabını yazan Prof. Dr. Yavuz Ercan, eserini eldeki belgelerin güvenirliliğinin eleştirisini de yaptıktan sonra okuyucuya sunmuştur. Ayrıca okuyucular, kitabın akıcı dili ve tekniği açısından da tatmin olacaktır. Kitabın dipnotlarında kaynak bilgisinden çok açıklama amaçlı bilgiler kullanılmıştır. Bununla birlikte kaynaklar ve araştırmalar kısmında, titizlikle elden geçirilen eserlerin tam künyeleri verilmiştir. Kitap bütün tarihçiler, araştırmacılar ve günümüzdeki siyasal sorunların kökenini merak eden okuyucular için faydalı olacaktır.



2011 yılında piyasaya çıkmış olan kitabın bölümlerini tanıtacak olursak:

Kitap, giriş hariç sekiz bölümden oluşmaktadır.

Girişte, Doğu-Batı Kiliseleri arasındaki farklar, Hıristiyanlığın ortaya çıkışı, kurumsallaşması, bölünmeler ve kiliseler arasındaki çatışmalar, Hıristiyanlıkta Ekümenizm ve Ekümenik patrikler ile Osmanlı Devleti tarafından Fener Rum Patrikhanesine verilen ödünler ele alınmıştır. Birinci bölümde , Osmanlı İmparatorluğu'ndan Önceki Durum başlığı adı altında İslam Hukuku ve Müslüman olmayan topluluklar ile Müslüman Türklerin Musevi ve Hıristiyan topluluklarla karşılaşmaları ve Gayrimüslimlerin Osmanlı öncesi genel durumu üzerinde durulmuştur.

İkinci Bölümde, Tanzimat'a Kadar Olan Dönemde Müslüman Olmayan Topluluklar başlığıyla Azınlıkların din, mezhep ve etnik bakımdan coğrafi dağılışı ile dinsel örgütlere genel olarak değinilmiştir.
Üçüncü Bölümde, Tanzimat'la Başlayan Değişikler konusu, yenilik hareketleri, Azınlıklara verilen ayrıcalıklar, Azınlıklarla ilgili çıkarılan nizamnameler, Meşrutiyet döneminde Azınlıklar olarak ortaya konulmuştur.



Dördüncü Bölümde Azınlık ayaklanmaları ve devletin aldığı önlemler- 19. Yüzyıldaki ayaklanmaların niteliği, Sırp, Rum, Ermeni, Süryani, Nesturi ve Keldani ayaklanmaları analitik bir biçimde yorumlanmıştır.

Beşinci Bölümde, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Gayrimüslim kavramıyla Cumhuriyet dönemindeki Azınlık kavramının farkı ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Azınlıkların durumu değerlendirilmiştir.
Altıncı Bölümde, Cumhuriyet döneminde Azınlık kavramı, Atatürk'ün din ve özel olarak Azınlıklarla ilgili görüş ve düşünceleriyle Kurtuluş Savaşı sırasında Azınlıkların durumu, özellikle Fener Rum Patrikhanesi'nin faaliyetleri vurgulanmıştır.

Yedinci Bölümde, Lozan Konferansı'nda ele alınan konular, Atatürk'ün tepkileri ve Lozan Konferansı'nda Azınlıklar ile ilgili konular ele alınmıştır. Ayrıca Bu bölümde, Atatürk döneminde Türk Ortodoks

Patrikhanesi'nin durumu, Türkiye ve Yunanistan arasındaki nüfus değişimi ve Nesturi ayaklanması ele alınmıştır.

Sekizinci Bölüm, Atatürk'ten Sonraki İç ve Dış Gelişmeler başlığı altında ele alınarak her daim gündemde yer alan Fener Rum Patrikhanesi'nin Ekümeniklik iddiası, Varlık vergisi ve Azınlıklar, 6-7 Eylül Olayları, Heybeliada Ruhban Okulu sorunu, Azınlık Vakıfları ve Ermeni sorunu gibi konular irdelenmiştir.

Kitabın sonuç kısmında ise, Osmanlı Devleti'nden günümüze Avrupalı Devletlerin, Gayrimüslimler karşı izledikleri politika karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Kitabın sonunda kaynaklar ve araştırmalar, ekler, belgeler ve resimler ile dizin yer almaktadır.

Uzun yıllar Gayrimüslimlerin sosyal, siyasal, ekonomik ve hukuki durumları üzerinde çalışmalar yapmış olan Prof. Dr. Yavuz Ercan'a Türk tarihindeki bu büyük boşluğu doldurmasından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.